

Rade Dragojević | Čet, 10/11/2022 - 07:49

ARHIVA +

MARINA TKALEC: INFLACIJA ĆE OJAČATI ULOGU DRŽAVE

Službena stopa inflacije podcjenjuje rast cijena onih dobara i usluga kojih je relativno više u košaricama siromašnijih kućanstava, prvenstveno hrane i režija koje čine oko 70 posto košarice samačkih, umirovljeničkih i siromašnih kućanstava, a tek polovicu košarice bogatih kućanstava, kaže Marina Tkalec, viša znanstvena suradnica na Ekonomskom institutu iz Zagreba

Foto: You Tube/N1

Za razgovor s Marinom Tkalec, višom znanstvenom suradnicom na Ekonomskom institutu iz Zagreba, na temu inflacije, vrlo smo se temeljito pripremili, iako to nismo planirali. Najprije sam napravio intervju u živo, da bih vlastitom nespretnošću, cijeli audio-snimak izbrisao. Nakon toga je kolegica Tkalec pristala da odgovori na mojih desetak pitanja, ovaj puta poslanih elektroničkom poštom. Ali, intervju iz drugog puta pokazao se kao pun pogodak, stavovi su postali izoštreniji, a cijeli nam se intervju doimao interesantnijim.

Kolegica Marina Tkalec, skupa s dvojicom kolega – Ivanom Žilićem i Ivicom Rubilom – radi na istraživanju pod naslovom "Nejednakosti inflacije u Hrvatskoj". Kako nam sama kaže, "istraživanje je planirano kao projekt u trajanju od tri godine u kojem ćemo istražiti različite aspekte nejednakosti inflacije. Zanimaju nas nejednakosti u potrošačkim košaricama kao i nejednakosti u cijenama s kojima se kućanstva susreću. Ideja za samo istraživanje krenula je i prije ove trenutne inflacije kada je moj koautor Ivan Žilić objavio članak o tome da kada imamo samo jednu statističku mjeru, poput službene stope inflacije ili BDP-a, tada nam taj jedan broj više skriva nego otkriva.

Bili ste nečim nezadovoljni ili ste htjeli dati drukčiji uvid u pitanja inflacije, kad ste krenuli u istraživanje?

Čak i nije nezadovoljstvo u pitanju. Jednostavno smo znali da jedan broj za inflaciju daje iskrivljenu sliku doživljaja kućanstava. I to je nešto što je trebalo proširiti novim setom informacija. Ono što smo htjeli jest prikazati distribuciju inflacije. Isto kao što prosječna plaća zanemaruje činjenicu da postoje zaposlenici s minimalnim plaćama i oni s mjesečnim primanjima od nekoliko desetaka tisuća kuna, tako i službena stopa inflacije zanemaruje da kućanstva za ista dobra i usluge ponekad plaćaju različite cijene i da se potrošačke košarice od kućanstva do kućanstva razlikuju.

Koji su glavni nalazi istraživanja?

Osnovni zaključak je da je deset posto kućanstava s najnižim dohotkom imalo stopu inflacije za 10,5 postotnih bodova veću od deset posto najbogatijih kućanstava, što je u skladu s istraživanjima napravljenima za ostale zemlje Europske unije. To je za razdoblje od 2001. do 2021. Čini se malo, ali radi se o razdoblju izrazito niske inflacije ili čak deflacije. U planu je izrada istraživanja i za 2022. godinu kada se suočavamo s dvoznamenkastim stopama inflacije. Također, otkrili smo i da službena stopa inflacije najbolje opisuje 20-ak posto najbogatijih kućanstava i da je osjetljivija na poskupljenje dobara i usluga kojih u košaricama bogatijih kućanstava ima relativno više. Npr., osjetljivija je na cijene goriva za prijevoz, dok na cijene hrane ne reagira toliko jako. Drugim riječima, podcjenjuje rast cijena onih dobara i usluga kojih je relativno više u košaricama siromašnijih kućanstava, prvenstveno hrane i režija koje čine oko 70 posto košarice samačkih, umirovljeničkih i siromašnih kućanstava, a tek polovicu košarice bogatih kućanstava.

S tim u vezi u našem pripremnom razgovoru za ovaj intervju spomenuli ste izraz "plutokratska inflacija". O čemu se tu točno radi?

Službena stopa inflacije je plutokratska. Možemo reći da svaka potrošena kuna ima jedan glas u službenoj stopi inflacije. To onda znači da će veći udio u službenoj stopi imati kućanstva koja više troše, dakle bogatija kućanstva. Zbog toga je ta stopa pristrana prema bogatijim kućanstvima. Stope inflacije koje smo mi računali su demokratske, jer svako kućanstvo ima jednak glas u izračunu stope inflacije. Prvo smo računali potrošačke pondere za svako kućanstvo, a onda ih uprosječili. Državni zavod za statistiku (DZS) zbroji izdatke za sva kućanstva pa onda računa ponder. Stoga naša stopa opisuje medijan kućanstava u Hrvatskoj, ona je demokratska, a DZS-ova opisuje bogatija kućanstva i ona je plutokratska.

Što to znači da svako kućanstvo ima svoju inflaciju?

Kada bi svako kućanstvo pratilo svaku svoju kupnju zajedno s cijenama koje je platilo i tako to sustavno radilo više od godinu dana, nakon 13 mjeseci dobilo bi svoju prvu godišnju stopu inflacije. To je stvarna stopa inflacije kućanstva koja se može jako razlikovati od službene stope. Jer svako kućanstvo ima neku svoju specifičnu košaricu koja je određena dohotkom, geografijom, dobi, spolom, ukusima, navikama itd. Jedan od razloga zašto se stopa percipirane inflacije često jako razlikuje od službene stope inflacije je taj što kućanstva zaista imaju različite stope inflacije.

Što uopće generira inflaciju - rat, cijene energenata ili nešto interno - i kako se protiv nje bori? Bili ste spomenuli, čini mi se, primjer Poljske i Čilea u kontekstu borbe protiv inflacije. Jesu li mjere naše Vlade u tom smislu dobre?

Inflacija može biti monetarne ili strukturne prirode, a može biti i oboje odjednom. Glavni razlozi ove inflacije koju sad imamo su problemi s ponudom (uzrokovani COVID-om i promjenama na tržištu rada), rast cijena energenata (rat u Ukrajini i sankcije Rusiji), spomenute promjene na tržištu rada koje povećavaju cijenu rada što se onda prelijeva i u povećanu potražnju i u povećane troškove poduzećima koji se opet prelijevaju na cijene i jednim dijelom državne potpore građanima i gospodarstvu koje su ponegdje bile toliko velike da su se dijelom prelile i na povećanu potražnju, pa onda i na cijene.

Klasični prijedlog borbe protiv inflacije je povećati kamatne stope, izazvati recesiju, rast nezaposlenosti, pad potražnje i hlađenje cijena. Ali, kako povećati nezaposlenost kada je ona rekordno niska i broj oglasa za zapošljavanje nikad veći? Taj, nekad inverzni, odnos između stope inflacije i stope nezaposlenosti se s vremenom jako ispeglaio i bit će vrlo teško klasičnom restriktivnom monetarnom politikom suzbiti inflaciju. Pogotovo kada je velik dio problema na strani ponude. Imamo sad već niz zemalja, Poljska i Čile su dobar primjer, koje su još prije godinu dana počele podizati referentne kamatne stope s ciljem suzbijanja inflacije. Čile je kamatnu stopu podigao s 0,5 na 11,25 posto i u rujnu im je stopa inflacije iznosila 13,7 posto, dok je u Poljskoj kamatna stopa porasla s 0,10 na 6,75 posto uz inflaciju od 17,2 posto.

Hrvatska trenutno de facto ima ekspanzivnu ekonomsku politiku uz pad realnih dohodaka. Dakle, paket državne pomoći koji je dosta izdašan i podržava potražnju u kombinaciji s niskim kamatnim stopama koje će se kod nas zadržati nešto dulje nego u ostatku Europe. Razlozi su priljev gotovog novca u banke i spuštanje stope obvezne rezerve, i jedno i drugo posljedica uvođenja nove valute. U tom kontekstu, mjere države su dobre jer štite poduzeća i građane, ali neće puno učiniti po pitanju suzbijanja same inflacije.

U našem preliminarnom razgovoru također ste spomenuli da se, po svemu sudeći, od sada pa nadalje možemo pozdraviti s niskom inflacijom (dva do tri posto). Što to točno znači i kako bi moglo biti ubuduće?

Meni se čina da ova inflacija neće otići pukim cikličkim kretanjima, dakle, podizanjem kamatnih stopa, recesijom i onda novim uzletom. Mislim da se ipak više radi o strukturnoj inflaciji jer će ekonomija biti pod manjim utjecajem tržišta, a većim utjecajem države. Svijet je postao previše isprepleten i recesija može jako ugroziti cijeli sustav. To smo jako dobro vidjeli u COVID-u, a nastavlja se i sada. Također, javni dugovi su golemi, a najlakši način za smanjenje udjela duga u BDP-u je povećati nominalni BDP, a njega je pak najlakše povećati inflacijom.

Stopa inflacije bi se mogla stabilizirati u neko novo normalno, negdje između četiri i šest posto. Ne previše, jer inflacija je porez na kreditore i štedišu, ali dovoljno da smanji javni dug. Također, pred nama je veliki izazov energetske tranzicije, borbe s klimatskim promjenama, nejednakostima i povećanim interesom za obranu. To će sve ojačati ulogu države i dati zapravo legitimitet za podnošljivu inflaciju. Mislim da možemo očekivati i rast nominalnih plaća, rast investicija, pogotovo velikih kapitalnih investicija.

Također ste mi rekli da se na inflaciju možda može gledati i kao na oblik društvene preraspodjele. Pa kad već porezni sistem u nas ne igra ulogu redistribucije, neka je igra barem inflacija.

Pa da, inflacija najviše šteti štedišama i vjerovnicima. Kada već država ne može povećati poreze na imovinu ili npr. uvesti porez na nekretnine, jer to nije popularno i može koštati izbora, onda preraspodjelu radite pomoću inflacije. Dužnici (ako su fiksirali kamatne stope) će plaćati relativno sve manje rate kredita jer će im plaće rasti i u tom smislu će biti na dobitku. To može smanjiti dohodovne nejednakosti, pogotovo ako bude u kombinaciji s ostalim politikama preraspodjele.

Govorili smo i o tome da možda ova inflacija može pomoći dužnicima, a nauštrb vjerovnika. To zvuči pomalo kao heretična, da ne kažem socijalistička ideja.

To što mi imamo takva iskustva za vrijeme socijalizma ne znači da je to socijalistička ideja. Naprotiv, vrlo je tržišno špekulirati koliko će u budućnosti iznositi kamatne stope i stopa inflacije. Ako je netko jučer nekome posudio 100.000 eura po stopi od dva posto i realno imao prinos od dva posto (jer je stopa inflacije iznosila nula), a danas ima realni prinos od -10 posto, to je rezultat njegove špekulacije. Dužnik onda ima realnu kamatnu stopu od -10 posto i popratni li taj kredit i rast nominalne plaće, zaista je u povoljnijem položaju. Ta izjava je jednako heretična onda i kao izjava da bogatiji plaćaju manje poreza.

Je li naš skori ulazak u eurozonu u ovim okolnostima dobra stvar, ili i ne baš?

Mislim da je naš ulazak dosta neutralan. Mi euro de facto imamo već godinama, nećemo imati neki oportunitetni trošak od ulaska u eurozonu. U ovom trenutku nam može malo doliti ulje na vatru, u smislu da će nam kamatne stope ostati niže od vremena što će smrgljivati potražnju i barem dijelom hraniti inflaciju. Malo strahujem od toga koliko će cijene porasti zbog same konverzije. U prijašnjim slučajevima ulaska, taj trošak je bio vrlo mali, ali nijedna zemlja nije ulazila u ovako inflacijskom okruženju, pa postoji bojazan da bi kod nas taj trošak mogao biti veći. Mislim da vrijedi istražiti kako ćemo proći na toj stvari.

Novinarski projekt "Hrvatski ulazak u eurozonu" realizira se u okviru potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije za 2022.

Impressum
Forum.tn | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa: Nova cesta 115, 10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredišтво: Dom kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture **ŠTO?** Forum.tn, prostor za slobodne ljude i one koji to žele postati? **KADA?** Jučer, danas, sutra **GDJE?** www.forum.tn **ZASTO?** Da bi stvari bile jasnije

Veronika Resković dobitnica je nagrade "Marija Jurić Zagorka" za internetsko novinarstvo u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tn-u.

Oleg Mastruko dobitnik je nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "Oči Milanovićevih sastanaka po SAD-u koristi bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom" objavljen je na Forum.tn-u.

Portal Forum.tn financijski podupire Agencija za elektroničke medije

